

Kulturdepartementet
Enheten för diskrimineringsfrågor

Minnesanteckningar från sakrådet den 14 mars om genomförandet av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke och inrikesminister Anders Ygeman hälsade deltagarna i sakrådet välkomna och framhöll att regeringen med den nationella planen tar ett samlat grepp om det viktiga arbetet i dessa frågor som utförs av flera myndigheter och organisationer i det civila samhället. Planen ska utgöra en grund och en inriktning för arbetet inom de särskilt viktiga strategiska områden som regeringen har identifierat. Vidare angav de att syftet med sakrådet var att utgöra ett uppstartsmöte för planen och att fokus i enlighet med dagordningen skulle vara på hur planen på bästa sätt kan genomföras inom ramen för de strategiska områden som regeringen identifierat.

Förbättrad samordning och uppföljning

Behovet av inflytande i processerna rörande planens genomförande betonades av deltagarna. I samband med detta diskuterades förutsättningarna för Forum för levande historias ansvar för samordningen och uppföljningen av planen. Deltagarna framförde att Sametinget och civilsamhället bör få vara delaktiga i genomförandet av planen. Civilsamhället bör få ökade möjligheter att vara agendasättande och även få information om samordningsarbetet. Bristen på inflytande kan åtgärdas genom sakråd eller referensgrupper inom ramen för Forum för levande historias uppdrag, ansåg några deltagare. Bättre samordning och engagemang gentemot de nationella minoriteterna efterfrågades även av vissa deltagare.

Planen ansågs inte tillräckligt konkret av somliga deltagare och synpunkter framfördes om att det är svårt att diskutera uppföljning då det inte är klart vad som ska följas upp. Riktade insatser mot afrofoxi efterlystes av en deltagare, samt att så kallad jämlikhetsdata borde användas för att undersöka fler områden statistiskt utifrån grupptillhörighet. Deltagare efterfrågade även effektmätning av civilsamhällets insatser i skolan för att bättre kunna förstå vad som fungerar och vad som inte fungerar i arbetet mot rasism.

Flera deltagare lyfte att ett starkt och tydligt politiskt ledarskap behövs för att motverka rasism och hatbrott, samt att det är viktigt att myndigheter utifrån sina uppdrag tydligt markerar mot rasism och hatbrott. Behovet av att uppmärksamma rasism inom myndighetsvärlden lyftes fram av deltagarna, samt vikten av att myndigheters agerande inte bidrar till rasism. Utifrån detta perspektiv kritiserade även vissa deltagare den nyligen publicerade rapporten om Muslimska brödrskapet i Sverige som beställts av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Ett mer aktivt rättväsende

En deltagare föreslog att hatbrott borde ha en egen brottsrubricering för att öka antalet domar. Deltagare menade även att straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp och även planen borde omfatta personer med funktionsnedsättning. Deltagare tog även upp att djurplågeri av renar är att betrakta som ett uttryck för rasism mot samer och även som en form av hatbrott mot samer, men då detta har en låg straffsats utreds det oftast inte.

Deltagare framförde att muslimska organisationer och moskéer inte anmäler skadegörelse och hot på grund av risken för höjda försäkringskostnader. Staten bör därför gå in som garant för försäkring för att förebygga underlåtenheten att rapportera. Deltagare efterfrågade också mer stöd för moskéers säkerhet. Deltagare betonade även att utbildning av poliser behövs, men att det finns fall då civilsamhället erbjuder utbildning men polisen inte prioriterat detta. Därutöver menade vissa deltagare att någon utanför polismyndigheten bör utreda fall då de misstänkte gärningsmanen arbetar inom rättsväsendet.

Klarhet om hur man ska anmäla efterfrågades även av en deltagare, t.ex. om ett hatbrott sker i skolan.

Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet

Deltagare ansåg att lagstiftningen och arbetet måste förstärkas för att säkra skyddet för människor som blir utsatta för hatbrott på nätet. Deltagare menade att stöd även behövs för människor som jobbar med eller för mångfald i offentligheten. Dessa har behov av ett nätverk för att träffas och utbyta erfarenheter, menade en deltagare.

Deltagare föreslog att polisen borde få kompetensutbildning och resurser för att arbeta mot hatbrott på nätet. Det bör också ställas krav på de aktörer som förmedlar plattformarna för sociala medier. Ett förslag från en deltagare var att en hatbrottsavgift skulle kunna tas från dessa plattformar när hatbrott sker, vilken kan användas för att bekämpa hatbrott. Tidskrifter som tillhandahåller plattformar som sprider hat bör inte ges presstöd, menade en deltagare. Deltagare lyfte även att också civilsamhället bör organisera sig och ställa krav i dessa sammanhang. Deltagare menade även att unga människors liv på nätet borde ingå i alla strategiska områden.

Mer kunskap, utbildning och forskning

Flera deltagare påpekade behovet av utbildning om rasism, dess olika former och kolonialism för politiker, myndigheter och i skolan. Deltagare föreslog att civilsamhället utifrån sin expertis bör utbilda myndigheter om rasism och anlitas i arbetet för att motverka hatbrott. Deltagare framhöll det som positivt att regeringen i planen, utöver åtgärder, även har fokus på missförhållanden såsom strukturell rasism. För att motarbeta strukturell rasism föreslog en deltagare att man borde lyfta frågor kopplade till postkolonial rasism och hur den påverkat samhället inom utbildningar. Postkolonial kunskapsproduktion poängterades av flera deltagare, samt att de berörda grupperna bör få producera kunskapen om sig själva. Behovet av att uppmärksamma minnesdagar lyftes också fram som en viktig fråga av en deltagare.

Sametinget framförde att myndigheten bör få delansvar för planens implementering, särskilt gällande utbildningssatsningar. En deltagande organisation lyfte att dess medlemmar upplever diskriminering från lärare. Denna organisation påpekade att svensk skola sägs vila på demokratisk värdegrund, men hur skolan jobbar med värdegrunderna mäts inte, vilket borde ske.

Deltagare framförde även att det borde finnas tydligare utbildning i mänskliga rättigheter för tjänstemän. Den utbildning som nu bedrivs av Uppsala Universitet kritiserades av en deltagare som menade att utbildningen har låg deltagarfrekvens.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

Deltagare betonade vikten av att involvera representanter för särskilt utsatta grupper vid genomförandet av åtgärder mot rasism. Det framhölls även att det var olyckligt att lyfta fram civilsamhället som ett eget område i den nationella planen, då en starkare betoning på civilsamhället inom alla områden hade varit bättre. Deltagare påpekade att ett projektbaserat arbete mot rasism är problematiskt för att kunna upprätthålla ett långsiktigt arbete, liksom konkurrens om bidrag med partipolitiska föreningar. Deltagare menade även att ett utökat basanslag krävs för att civilsamhället ska kunna informera om hatbrott

Synpunkter på planering och genomförande av sakrådet

Vissa deltagare påpekade att sakrådet inte varit tillräckligt konkret och att man inte bör prata om rasism utan att prata om enskilda former av rasism. Andra deltagare menade dock att inkluderandet av många olika grupper i planen var positivt. Deltagare framförde att det finns ett behov av specifika sakråd avgränsade till specifika former av rasism. Deltagare framförde även kritik mot detta sakråds sammansättning av inbjudna organisationer från civila samhället, som ansågs vara orättvist fördelad. Deltagare tog även upp att civilsamhällets kostnader i samband med att de deltar i sakråd bör ersättas. Deltagare framförde även att sakrådet varit för kort samt att det var olyckligt att statsråden bara medverkat under den första timmen.